

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ 22. ФЕБРУАРА 1886.

ГОДИНА XI.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 31.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака о дану сваке представе, пнаже сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

БАЛКАНСКА ЦАРИЦА.

(Наставак.)

Само он — који је са својим народом крв, кост и дух исти; који с тим народом дели добро и зло, излаже се опасностима и учествује у народним весељима; који је као господар земље имао доста прилика, да скроз и скроз позна људе, да види њихове мане, да опени њихове врлине, да проникне у душевне њихове наклоности, да им распозна значаје, да разликује подлост и издају од поштених и узвишених значаја: само он могао је да створи онакову замашиту песму, коју је из душе своме народу извадио, те је његов народ сада с чистим одушевљењем слуша и с правим усхићењем к свом је срцу прима. Такој песми зајамчена је свагда сјајна будућност. Поред свих непријатељских стрела, које би се ма буде с које стране на њу позлобише просутни могле, она не може пасти, отровне јој стреле не могу нахудити. Њезина је будућност. — Дакле врши књаз-песник може и на топриште књижевне јавности онако кроочити, и онако исто пред своје противнике равнодушно стати, као што је челик-вођа стајао пред Муктаром у Вучијем долу и пред Сулејманом у својим Бредима. — „Балканском царицом“ данас наш народ може с поносом рећи, да је стекао своју драгу у најужем смислу те речи, а то је запста велика њена преимућност. — И велики Шекспир код Енглеза ударно је правцем самостварања и слушао је своја властита надахнућа. Сувременици у његовој отаџбини нису га знали ни оценити докле га Немци нису на заслужни углед

истакли. Есхил, створитељ, и Софокле, усавршитељ драмског песништва у Грка, нису другојачијом стазом мицали се. Прави пешици вазда стварају.

Слушао сам где неки приговарају: Како је могуће, да се много од тога догађаја, изложена у „Балканској царици,“ збива у самоме двору старога Иван-бега, а да се стари господар никаде не појављује. По њихову мијену, кад би се старап Иван, дубоком старошћу обремењен и домаћом невођом потрвен, барем у оној прилици показао, кад треба да се благослови оружје војводама, који у бој полазе, — веле, да би тај појав од велика утишка био. — У колико се утиска тиче, могло би им се још и допустити; али тај посао ваља друкчије узети. Иван-бег је глава Зете, па као така висока личност он би се у драми могао истакнути само као *протагониста*, а никако и нипошто као *споредна особа*; међу тим — Иван је отац Станку, па зар би њему као хришћанину оцу доликовало, да сам благослови оно оружје, које се диже против његовог рођеног чеда, ма да је Станко отпадник и издајница. Кад би Иван то учинио, хришћанска моралност била би тиме увређена. — Вредни песник поступио је сасвим паметно, што је Иван-бега у својој драми обишао, а само нагласило — као што смо чули — да је стари господар болестан и немоћан. — И тако, барем по мом скромном мијењу, права би грехота била тицати пешта више у овоме прекрасном делу.

(Наставиће се.)

ЛИСТИЈИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Сабља Краљевића Марка, алегорија у 2 деја, с песмама од Ј. Ђорђевића и А. Хапића, музика од Д. Јенка.) (Наставак.)

Да се о томе уверимо, пођимо трагом пешниковим. На сваком кораку сусретћемо верност, истину, дубоко проницање и узориту лепоту.

Српско сунце је на заходу. Од Душана и Уроша, од Вукашина и Косова залази тужно и крваво. Све је пао, па и Марко помео путе. Борио се, и уморио се; светио Косово, држао српску славу и јунаштво, па већ и он малаксао. Српска мисао бледи; српске наде нестаје: као да је нека вишта сила сахрањује.

И опет није тако. Ето надземног, бесмртног гласа, ето српске виле, где се Марку из облака јавља:

„Смртан човек кад пострада
Криви бога, криви судбу:
А не криви срце своје,
Што себичне жеље роји,
Што му разум помрачују,
И с правога пута своди!“

Не није зли удес, није судбина, него кривица наша. За ту ће кривицу Србин пет векова спавати:

„Слобода ће српска доћи;
Ал' док мине доба ноћи,
Пет века оће проћи.
Коло судбе споро се окреће
Смртан човек то дочекат' неће.“

И српска мисао у гроб легла. Народ тужи, а вила га из срца теши:

„Не тужите децо! Није мртвак Марко!“

„А зар сте ви сами? — Зар немате свога? —
Зар нисте ви браћа, а ја мати ваша? —
Желите ли једном, да с' пробуди Марко,
До вас, децо, стоји, — кад ће да с' пробуди!“

За слободом течи, Србадијо мила!
Она ће вас скupo, врло скupo стати,
Ал' за њу је вредно, све што имаш, дати.

Клоните се, децо, погрешака стари,
Где нико за никог, само за се мари;
За земљу и народ нек вам српе бије,
Срб Србину брату нека туђини иције.
Када буде слоге, брат брата услуша,
Кад будете једна мисао и душа;
Тад ће да вам купне и слободе час,
Тад ће јунак Марко доћи међу вас!“

Уз ту науку и утеху даје му верна друга.

Одабира унутарње светило: шиље међу њега певца, а затвара му очи:

— — — — — Песником оку,

Смета земља и земаљски јади,

Његово је, да у небо гледа . . . . .

пружа му гусле, и зажиже му у срцу божанску искру, небесни дар, који ће му у мраку светлити, који ће га водити и слободити.

„Прошлост им причај ту сјајнију, већу,

Тада им потоњу љаговести срећу;

Песмом крепи Срба, — кад највећма страда

Нека се срећнијој будућности нада.“

те јавор-гусле посташе тужна успомена, благи укор, једина утеша, сва нада и свето пророчанство у бољу будућност.

И та пророчанска сила износи нам верно слике наших мука и страдања. Ено седог и несрећног деспота Ђурђа, сенку славе српске, ено Деспотовића Гргора и Стевана избодених очију, ено Деспотове ћерке за Турчином. Да грозна призора? . . .

„Боже мили, големе несреће!

Бог на небу зар то да допусти,

Ил' на земљи племена хришћанска?“

Допустиће, напустиће, али:

„Време иде, време лети,
На грешнику грех се свети. . . . .“

Допустиће; напустиће. Ено Стевана, последњег краља босанског, где клечи испод мача, да му зверски душман главу одруби и круну отме. Ено јадна српска госпоштина, где за атар пљује на крест часни, и где продаје Турчину слободу златну. Тужна рајо, тужна сирочади без оца и мајке!

„Босно, Босно! Шта ћеш дочекати!

Ал' и твом ће јаду краја бити;

Та од крви не постаје вода!

Брат ће опет да загрди брата,

Нит' ће питат' ком се свецу моли,

Него којим језиком му збори:

Каква ј' му је у жилама крвца?“

Па још није чаша испијена. Јади народу превршили, зулум додијао, те црним срцем дије у свет бели . . . . Видиш оног старца на коњу, што води онај силан народ? То је Арсеније патријар и цвет Српства. Муке их нагнале, те дигли са мека крила своје рођене мајке Србије, па се савили под хладан скут маћехе. Тужан старијац грчевито стиснуо трошику хартију. Та за

ју је дао све што је имао; за њу ће своју крв пролевати. Али шта ће? . . .

„Је а' вам боже поћи, ил' не поћи?

Ви идите? — Нек вас срећа прати!
То вам жели ојађена мати! —
Поднећете много, — ал' будите људи,
Надом и стрпљењем челичите груди.
Борите се мушки за светињу рода!
Борбом расте снага, борба носи плод.
Будете ли сложни, децо моја мила,
Наудит' вам не ће нијаклаена сила!
Ид'те, децо, ид'те, — нек вас срећа прати.
Томе туђем свету ваља научи дати:
Да није све племство у прашноме грбу,
Но и „племство срца“ да је дато Србу,
А то племство више од онога вреди,
Јер преживи срећу, дотраје у беди.
Такав племић слуша, што му правда вели,
Другоме не чини, што себи не жели;
Не отима туђем, ал' ни своје не да;
У човеку снажком свога брата гледа;
Не ради к'о други, да бедан обећа,
А одма порене, чим му сине срећа!
Не брини се, сине, за ту браћу твоју,
Неће она мајку постигдти своју!
Што их тежи јарам стискује и стеже,
Тим је свеза јача, што их за нас веже!“

И тако је: и тако мора бити! Ето ти срце игра, кад погледаш на оно голо, ал' поносито стење, где српски лавови живују и очајнички своју слободу бране. Видиш онога старца сред соколова својих? Оно је владика Данило сред Црногорца својих. И њих сила и неправда потисла из Зете славне, из Зете старе, ал' није саломила. Ено савили јуначко гњездо на врх Ловћена, где слобода влада, па убојним кликом својим казују свету: „Да Срб још живи, и да је јунак“. Ено их где секу Турке на буљуке, и где и нас сећају, кога смо рода и племена.

Сећају нас старих дана, старе славе; потишују ону искру наде, што тиња у дубини душе наше. Јесу јади додијали, јесу горке суже падале на ту божанску искру у нашим грудима, ал' она шака људи, и оно небеско дрво јаворово, није јој се дало угасити:

„Слава ми народ, ал' мртав није,
У њему тиња слободе пада,
У њему срце још тихо бије,
Слава к'о Марко.“

— А завет што ми даде га вила,
Верно сам чув'о свет завет тај:
Песма је моја Србину била.
Што тамној ноћи месеца сјај!“
Па та га је песма из сна пробудила. Од

ланца се кују мачи; са струна се извија одушевљење. Удари се потмуло чују... усклици се још уздахом прате... док муке не створише јунаке, Борђе и Милош протреше очи од буновна санка, и подигоше тробојницу заставу са часним крстом, што су вековима у калу лежали. Ето јунака, ето слободе српске! Као анђео божји гони Србин поганију турску из свог раја, из свог завичаја. Погледај, већ чиста земља прадедовска од поганске стопе; ето и опет круне на српској глави; ето и опет онога, о кому је Србин сневао. . .

Али се Марко још не буди. Маркова Сабља још у стени, а вила из облака довикује:

„Јесте, сине, нада већ се врши:
Али да се све по жељи сврши,
Ту још треба да се много спрема,
Јер без спреме ни успеха нема.
А да спрема буде боља, краћа,
Ту сва треба да приону браћа,
Да сви на том светом нађу се попришту:
За веће се цели веља средства ишту.“

Зора сунце води, цвет је плода мати,
Мис'о дело рађа, дело успеха прати.
Ал' многа се зора пре сунчева зрака
Застрла покровом црнога облака;
Многи ли је цветак, пре нег' плода дао,
Од мраза и буре приној земљи пао;
Многа дивна мис'о, пре нег' делом поста,
Умре још у глави, празан санак оста;
Много дично дело без спомена вене,
Јер успеха не би, да му даде цене.

За то, да вам сине та слобода бела,
Иште с' много вели и мисли и дела;
Да вас са губитка не задесе јади,
Да с' губитак сваки бозим надокнади.
Док слободу себи народ стече,
Много зноја треба да потече,
Многа крвица земљу да ороец,
Многа жртва вољно да се сноси!
Свега спремат' вала — то је сад најпрече,
И да госта буде, и да још претече;
То душмани чине, само да вас гњаве:
Ви двојином више, да дигнете главе.

А кад, сине, милу стечете слободу,
Треба да је своме и чувате роду.
Сачуват' слободу да је тако лако,
Не би многи народ за њом данас плаќ'о!
Слобода је дивна, — она је књи неба,
Чистим само срцем њој служити треба!
Све врлине срца, то су њена нега:
Где пороци бесне, отуд' она бега!
(Српшиће се),

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

35. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТИПЛАТИ 22.

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ 22. ФЕБРУАРА 1886.

ЋАВОЛОВИ ЗАПИСНИЦИ.

ДРАМА У 3 ЧИНА, НАПИСАО АРАГО, ПРЕВЕО М. ВІДУЛОВИЋ.

ОСОБЕ:

Бароница Ронклорска	Д. Ружићка.
Марија, кћи јој	Л. Хаџићева.
Маркиз Лормен,	Бурђевић.
Шваље Рашињер,	Миљковић.
Гроф Серни,	Марковић.
Грофица Сернијева,	З. Милојевићка.
Робен	Ружић.
Жан Готје, зидар	Милојевић.
Жиранка, крчмарница	Ј. Добриновићка.
Валентин, слуга бароничини.	Добриновић.

Догађа се у замку ронклорском и у Паризу.

У недељу 23. фебруара по други пут: „СТЕВАН ПОСЛЕДЊИ БОСАНСКИ КРАЉ.“ Хисторијска трагедија у 5 чинова, написао Мита Поповић.

Улазнице се могу добити у писарницама позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5 после подне, а у вече на касн.

ПОЧЕТАК У 7¹/₂ А СВРШЕТАК У 10¹/₂ САХАТА.